

František Synek: nenápadný bojovník a král levé řeči se dožil sta let

V pondělí 7. 3. 2016 se dožil sta let speciální pedagog a vychovatel, „šedá eminence“ české logopedie, praktik tělem i duší, pan František Synek.

Před pěti lety jsem ho navštívil v jeho bytě v Letňanech. Měl jsem tak možnost poznat tohoto skromného a milého člověka. Pouhá jeho přítomnost, vstřícnost, způsob, jakým si přisedl ke mně na gauč, to byla ta „obyčejná člověčina“, co mne k němu poutala, co k němu přitahovalo tisíce dětí, kterým se vytrvale a usilovně během svého života věnoval.

Vždyť ještě ve svých 95 letech nečekal v poradně nebo ordinaci, přicházel mezi děti a učitelky do místní mateřské školce a pomáhal jim překonávat problémy řeči.

„Moc by mne mrzelo, kdybych zůstal posledním výchovným logopedem. Stále věřím tomu, že jednou přijde uvědomělý ministr školství, který pochopí, že bez výchovy řeči v rodinách a ve školách není schůdná cesta ke kultuře řeči i chování ve společnosti,“ říkal František Synek.

Poradce pro volbu povolání

František Synek vzešel z chudých poměrů. Narodil se v „masarykovský“ den v Hájích u Příbrami. V roce 1935 absolvoval Učitelství ústav v nedalekých Hořovicích a později získal učitelskou způsobilost pro obecné a měšťanské školy. Je často překládán, vyučoval na řadě škol po celé republice a tím získával potřebnou pedagogickou praxi.

V době Protektorátu byl totálně nasazen na letišti v Německém Brodě. Na jaře 1945 pomáhal partyzánům na Vysočině a spoluzakládal národní výbory.

Po válce v letech 1946-49 se stal poradcem pro volbu povolání ve Znojmě a v Liberci. Z tohoto pracovního místa byl v roce 1949 po výstraze na hodinu propuštěn a měl být „nasazen“ do výroby.

Děti, o které stát neměl zájem

Měl však štěstí, neboť byl „uklizen“ do zvláštní školy k dětem, o které neměl stát zájem. V roce 1949 se uskutečnil z podnětu jeho profesora Miloše Sováka logopedický průzkum v Čechách a na

Moravě. Nepříznivé výsledky tohoto průzkumu si vynutily zavedení logopedických školení pro učitele mateřských a základních škol. Tím došlo ke vzniku školní logopedie.

František Synek byl od té doby jejím neúnavným propagátorem. Při tomto průzkumu ho zaujala výchova levorukých dětí, spojil tak roli logopeda se soustavným sledováním levorukosti (laterality) dětí.

V roce 1966 se podařilo oběma bojovníkům osvobodit levoruké děti, které konečně mohly ve školách užívat „vrozenou“ kvalitnější ruku, a to nejen při psaní. Téhož roku ukončil svou praxi učitele zvláštní školy a krajského logopeda na Liberecku, nastoupil jako odborný asistent na katedře speciální pedagogiky Pedagogické fakulty UK v Praze a mohl tak pokračovat ve výzkumu a svém vzdělávání.

Vzor, cit a přirozená výchova

V roce 1969 spoluzakládal Sdružení pro pomoc mentálně postiženým (SPMP), jehož se stal předsedou a podařilo se mu je provést normalizačním obdobím, kdy nové socialistické pojetí vzdělávání ignorovalo odborníky a praktické pedagogy. Tím bylo ohroženo i celostátní školní logopedické hnutí. Logopedie se stala součástí rezortu zdravotnictví, a tím byla odtržena od školství.

Přestala tak oficiálně existovat výchovná logopedie, prevence poruch řeči a začaly se „léčit“ pouze vady řeči. Tak se logopedie stala pouhou nápravou výslovnosti. Pan Synek si „postavil“ hlavu a stal se neutuchajícím bojovníkem za prevenci řečových poruch, tedy vlastní výchově řeči. I dnes se podobně prou pedagogičtí psychologové s lékaři psychiatriy o to, kdo má řešit poruchy učení dětí.

Teprve v osmdesátých letech našel František Synek půdu pro své výzkumy, díky řediteli Obvodní pedagogické a psychologické poradny v Praze 3 na Žižkově Petru Klímovi. Již od sedmdesátých let mu bylo jasné, že výchova řeči v rodinách je narušována mediálními prostředky, a také učitelé přestávají být rodičům oporou.

„Dítě potřebuje dobrý vzor řeči, kladné citové vazby a přirozenou výchovu,“ podotýkal Synek.

Záhady levorukosti

Situace se nezměnila ani po roce 1989, protože učitelé se při studiu nenaučili řešit současné problémy řeči a neuměli rodičům poradit a pomoci. Proto František Synek vydává knižní pomůcky pro rodiče: „Říkáme si s dětmi“, „Kočka přede“, „Hlasy a hlásky“, „Čí jsou písmena“. Všimá si i toho, jak se ztráta mluvené komunikace v rodině a škole projevuje poruchami čtení a psaní.

„Rozhodujícím obdobím jsou již prvé dva roky života, kdy dítě své broukání, žvatlání a zejména první slabiky a slůvka samo porovnává a upravuje podle vzoru nejbližšího a nejstálějšího, především podle řečových projevů své matky,“ vysvětloval František Synek.

Protože důkladně poznává vztah mezi potlačováním vrozené levorukosti a ztrátami a obtížemi řečovými a vzdělávacími, napsal pro rodiče rovněž knihu „Záhady levorukosti“.

Petr Zemánek a Martin Prachař